

Φιλοσοφία περί θανάτου κατά την πρώιμη εποχή (Μαρία Δημητριάδου, παιδαγωγός)

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/29k6XuH>]

1.ΑΡΧΑΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΠΕΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ

Ο άνθρωπος, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα έμβια όντα, προικισμένος από το Θεό με το λογικό, είναι ο μόνος που έχει συνείδηση της φθοράς και του θανάτου του. Ως εκ τούτου, είναι το μόνο ον που μπορεί να γνωρίζει και να διαθέτει την ικανότητα να φιλοσοφεί γύρω από αυτόν. Ταξιδεύοντας πίσω στο χρόνο, παρατηρείται πως «ο άνθρωπος αναλόγως της μορφώσεως, της κοινωνικής τάξεως και των ενδιαφερόντων του διερωτήθηκε περί διαφόρων προβλημάτων. Επί του προβλήματος όμως του θανάτου διερωτήθηκαν όλοι οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως μορφώσεως, τάξεως και ενδιαφερόντων»[2].

Η τέχνη, ως η κατεξοχήν έκφραση των όσων συγκινούν την ανθρώπινη φύση,

αγγίζει από πολύ νωρίς στα έργα της το γεγονός αυτό. Μέσα από την ποίηση, τη μουσική, την ζωγραφική, τη γλυπτική, την αρχιτεκτονική εκδηλώνεται το έμφυτο δέος για το θάνατο, αποκαλύπτοντας την άρρηκτα συνδεδεμένη μαζί του ανθρώπινη φύση. Οι διανοούμενοι της κάθε εποχής επιχειρούν να δώσουν μία ερμηνεία για το γεγονός και την ουσία του θανάτου, την ύπαρξη ή όχι μεταθανάτιας ζωής και το νόημα της παρούσας ζωής.

Σταχυολογώντας ορισμένες από τις απόψεις που εκφράστηκαν στην εκάστοτε εποχή, φανερώνεται ο λαβύρινθος της ανθρώπινης σκέψης και φιλοσοφίας και η μεγάλη ανάγκη και δίψα της ανθρώπινης ψυχής να γνωρίσει την αλήθεια. Η θεώρηση εστιάζει στον κόσμο της αρχαιότητας, ο οποίος θέτει τα όρια της φιλοσοφίας και αποτελεί τη θεμέλιο λίθο σχεδόν όλων των μεταγενέστερων εξωχριστιανικών φιλοσοφικών ρευμάτων έως και σήμερα.

1.1. Πρώιμη εποχή

Τα δύο σημαντικότερα συγγράμματα της πρώιμης αρχαιότητας, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, προσδίνουν σημαντικές λεπτομέρειες για τις δοξασίες περί θανάτου και ψυχής αυτής της εποχής. Υπό το πρίσμα της Ολυμπιακής θρησκείας, ο άνθρωπος των Ομηρικών χρόνων καλεί το θάνατο δίδυμο αδερφό του αδιατάρακτου ολύμπιου θεού, του Ύπνου. Συνεπώς, ο θάνατος θεωρείται, απλώς, ένας διαφορετικού είδους ύπνος. Με αυτήν την παρομοίωση, φανερώνεται πίστη στην αθανασία της ψυχής ότι, δηλαδή, ο άνθρωπος πεθαίνει κατά το υλικό του στοιχείο και όχι κατά το πνευματικό[3]. Ο Όμηρος(800-724π.Χ.), προσδίδει αξία μόνο στην παρούσα ζωή και χαρακτηρίζει το θάνατο ως κακό που στερεί τη χαρά της ζωής. Με το θάνατο, η ψυχή χωρίζεται από το σώμα και οδηγείται στην πλήρη εξαθλίωση του Άδη, όπου κινείται εξασθενημένη ως άυλο είδωλο. Ακόμη, οι θεοί εμφανίζονται να παρέχουν επιλεκτικά αμοιβές και τιμωρίες. Αμοιβές στους άριστους από τους καλούς και τιμωρίες στους χείριστους από τους κακούς.

Κατά τον 7^ο με 6^ο αιώνα π.Χ., ο αρχαιοελληνικός χώρος επηρεάζεται και από μία άλλη θεώρηση του θανάτου, τον Ορφικό μύθο. Οι οπαδοί του πιστεύουν στην ύπαρξη της ψυχής και στη θεία της καταγωγή. Υποβιβάζουν όμως την αξία της ζωής και του ανθρώπου, θεωρώντας πως η ψυχή, ως «θείος ξένος», κατεβαίνει στον αμαρτωλό κόσμο και φυλακίζεται μέσα στο σώμα. Γι' αυτούς, ο θάνατος είναι η απελευθέρωσή της και η επιστροφή στην πνευματική της πατρίδα. Παρόλα αυτά, υποστηρίζουν πως μετά από μικρή παραμονή στον πνευματικό κόσμο, μετενσαρκώνεται σε νέα σώματα ανθρώπων, ζώων ή φυτών για να μπορέσει να εξαγνιστεί. Παραπλήσιες ιδέες παρουσιάζουν ο Ηράκλειτος(544-464 π.Χ.) και ο Πυθαγόρας, πιστεύοντας κι αυτοί στη μετενσάρκωση της ψυχής.

Κατά τον άγιο Ιωάννη το Χρυσόστομο, ο ορφισμός καταφέρνει να περιφρονήσει τη ζωή ως δώρο Θεού και τον άνθρωπο ως προσωπικότητα και ως δημιούργημα Του με υψηλό σκοπό. Υποτιμά τον ίδιο το Θεό με την ιδέα πως η ουσία του Θεού, η ψυχή, μεταβιβάζεται σε άλογα όντα. Έτσι κρίνει πως οι ορφικοί δεν καταφέρνουν να εκφράσουν κάτι το υγιές για το θάνατο, ούτε περί Θεού ούτε περί κτίσεως[4].

Ωστόσο, η μετενσάρκωση είναι μία ιδέα που επικρατεί ευρύτατα, όπως και στην ανατολή. Εκεί εμφανίζονται οι αρχαίες φιλοσοφίες του Ινδουισμού και του Βουδισμού, δύο θρησκείες που επιβιώνουν μέχρι σήμερα. Η βασική διδασκαλία και των δύο, είναι ότι ο θάνατος επιτρέπει στην ψυχή να βρεθεί στην πραγματική ζωή. Η παροντική αποτελεί μία απάτη και εμπόδιο για τη γνήσια. Έτσι, καλλιεργείται ο ζωντανός θάνατος, με την προσπάθεια νέκρωσης των παθών και την προσέγγιση της νιρβάνα, της απόλυτης γαλήνης και ευτυχίας.

[Συνεχίζεται]

[2]Βασιλειάδης, Π., Ν. (1986). Το μυστήριο του θανάτου. Αθήνα: Αδελφότητα Θεολόγων «Ο Σωτήρ», σελ.21

[3] Χριστοδούλου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος. (2007). Η μετά θάνατον ζωή. Αττική: Χρυσοπηγή, σελ.18

[4] Βασιλειάδης, Π., Ν. (1986), σελ.30